

GAZETA TRANSILVANIEI

Apare în fiecare zi de lucru.

Abonamentul: pentru Austro-Ungaria pe an 24 cor., pe 1/2 an 12 cor., pe 1/4 an 6 cor. Pentru România şi streinătate pe an 40 franci, pe 1/2 an 20 franci, pe 1/4 an 10 franci.

REDACTIA,
TIPOGRAFIA ŞI ADMINISTRAȚIA:
BRAŞOV, PIAȚA MARE Nr. 30.
Telefon: Nr. 226.

Pentru Braşov cu dusul acasă pe an 24 coroane. Fără dus acasă pe an 20 coroane, pe 1/2 an 10 coroane, pe 1/4 an 5 coroane. Un număr 10 bani. Inserate: un şir petiu 20 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarif şi învoială. — Reclame pe pagina a 3-a un şir 20 bani.

Mizeriile Ungariei.

Am două călimări înaintea mea, pe masa de scris. Unul e călimăriul durerii, celalalt al răz-bunării, al biciuirii tuturor mişelii-lor şi fărădelegilor, ce dăinuiesc în lumea aceasta.

Şi dureri şi mişelii sunt cu du-iumul, cu deosebire în această a noastră patrie, în Ungaria.

Când am luat azi condeiul să scriu, mâna mi s-a rătăcit spre că-limăriul durerii. Căci durere, adâncă durere trebuie să simţi în primul moment, când înaintea ochilor tăi să ridice câte un colţişor din vâl-ul, ce acopere mizeriile şi suferin-ţele, în care zace poporul, milioa-nele de oameni, ce susţin aceasta fără nefericită, cu munca şi sân-gele lor.

Ce se petrece la noi cu popo-rul şi clasele muncitoare sub oblă-duirea guvernelor feudale-aristocra-tice, nu are literalmente păreche în ţările civilizate de pe pământ. Natural, că toată haita ce sugă sân-gele popoarelor din Ungaria îşi face reboşoarele cât se poate ferită de chii lumii, care abia câte odată, şi înd iese la iveală câte un caz con-cret, vede cu uimire în ce groapă plină de mizerii şi suferinţe ţine sistemul de azi pe poporul munci-tor, numai ca să-l poată exploata mai uşor spre a-şi crea un traiu tihnit şi îmbuibat, un traiu scâr-bos de paraziţi sociali.

Dar să vorbească cazurile, ce le avem.

Ministrul ungar de justiţie prin o ordinaţiune a dispus, ca *uzurăria* în comitatele *Sătmar* şi *Ugocia* să fie urmărită din oficiu, din partea procurorilor, cu alte cuvinte, în a-cesste două comitate s'a proclamat *statarul de uzură*.

Lucrul este de mare impor-tanţă.

Dacă în unele ţinuturi s-a răs-pândit prea tare uzurăria, ministrul de justiţie, în senzul legii de uzură poate dispune, să fie urmărite ca-zurile de uzură din oficiu, cu un

procedeu mai sever şi mai rapid, ca de obicei.

Aceasta măsură a fost aplicată până acum în comitatele *Maramu-răş* şi *Bereg*, iar acum a trebuit să se extindă şi asupra celor două comitate amintite mai sus.

Din comitatele aceste, infectate ca de ciumă, să scriu următoarele cazuri revoltătoare:

În anul acesta decurg cerce-tări criminale în mai mult de 4000 cazuri de uzură. Locuitorii unei singure comune, Tartolt, au făcut 1158 de arătări de felul acesta, în cari acuzaţii sunt cu toţii oa-meni cu trecut pătat.

Uzurăria nu se practizează a-tât cu bani, cât mai mult cu cre-dite de mărfuri şi produse.

Iată cazurile ei tipice:

Ţăranul având lipsă de bani, merge la uzurar. Se împrumută cu 20—30 cor. Uzurarul îi pune de iscăleşte cu mâna proprie sau cu cruce o obligaţie. Când vine timpul secerişului, uzurarul se pre-zintă la om cu obligaţia, îşi pretinde capitalul împrumutat, dar pe lângă a-cesta şi „dobânda, care” e fixată în obi-gaţie cam astfel: patru ferdele de nuc, o majă metrică de păpuşoiu (porumb), o majă de prună etc. Ţăranul la înce-put protestează, dar mai târziu să pleacă, temându-se că în viitor nu va avea la cine să se adreseze în lipsă.

Din ţăranii exploataţi astfel, 99% sunt analfabeţi.

Alt caz de uzurărie este urmă-torul:

Ţăranul are lipsă de unii articli de băcănie. N-are bani, subscrie un schimb, în schimbul căruia negustorul îi dă cele de lipsă. La seceriş plăteşte dublu şi triplu, căci interesele sunt 150—200%. Bietul ţăran plăteşte, căci ştie că va avea iarăşi lipsă ca mâne de boltaş.

Procurorul din Sătmar, Dr. Fabó, confirmând faptul lătirii uzu-răriei, a spus unii ziarist, că ea este foarte periculoasă. *Extirpează total populaţiunea*. Ţăranul analfa-bet, după-ce i-au luat pământelele şi casa, ia în mână băţul pribegiei la America...

Uzurarii aceştia — a zis pro-curatorul — *operează cu percente incalculabile*. Cele mai dese ca-zuri sunt, când după fiecare florin împrumutat se iau 10 cruceri la lună. *Aceasta corăspunde la 120%*. Sunt însă cazuri, când interesele sunt şi mai mari, fiindcă adeseori pe lângă procentele de mai sus datornicul e obligat a da şi o *can-titate oarecare de cereale*.

Iată cum să exploatează şi se sugă sucul de viaţă a masei po-porului de neşte oameni, aduşi de vânturi cine ştie de unde şi oblă-duiţi de guvernele şoviniste-fe-udale, pentru-că se dau de buni patrioţi.

Dar de la ţăranii să ne îndreptăm privirile la muncitorii in-dustriali, — iarăş o clasă nume-roasă şi de mare importanţă.

E traiul, viaţa şi sănătatea acestor oameni scutită şi ocrotită din partea statului şi autorităţilor, contra patronilor bogăţi şi hrăpa-reţi? Sunt apăraţi ei de uzura muncii, cu care îi apasă patronii? Puţin, aproape de loc. Din contră, ca şi ţăranii, sunt lăsaţi jertfa altei uzuri, uzurei de a fi exploataţi de munca lor şi împinşi în nenorociri.

Dovadă:

La casa societăţii regnicolare din Budapesta s-a adus zilele a-cesste o fetiţă de 9 ani, cu un pi-cior amputat şi umblând în cărje. Fetiţei îi s-a nenorocit pi-ciorul la o maşină, pe când era de 8 ani, într-o fabrică, unde lu-cra deja de jumătate an. Va să zică fetiţa era *muncitoare în fa-brică în etate de 7 ani!* Şi e o-loagă, incapabilă de muncă pe toată viaţa.

Dar cu ocazia investigaţiei s-au constatat şi alte lucruri, mai grave.

S'a constatat, că în fabrică — şi câte fabrici de acestea nu sunt la noi! — să face muncă grea de zile *cu fetiţe de 7—8 ani, cu o plată de 70 fileri pe zi* şi în ateliere, unde şi oamenii ma-turi au lipsă de cea mai mare pre-

cauţie! Aceasta se face cu eludarea tuturor legilor şi ordinaţiunilor şi se aplică copile la muncă, din cauză, că să plătesc ieftin şi patronul în chipul acesta ajunge mai uşor şi mai rapid la bogăţie.

Patronii n'au simţ, n'au inimă. Pentru ei muncitorii sunt un sim-plu mijloc de îmbogăţire, un bagaj netrebnic, care nu merită nici o cruţare. Iar legile se pot răstâl-măci şi eluda, din lipsa de control conştienţios.

Creдем, că aceste două cazuri sunt o ilustrare perfectă a mize-riilor Ungariei, cari bătne în cele mai puternice clase sociale şi le storc toate forţele vitale.

Şi atunci închizi călimăruş durerii şi deschizi involuntar pe cel al răz-bunării, al sbiciuirii şi cauţi pe aceia cari au provocat şi susţin aceste stări deplorabile şi ne mai auzite.

Cine sunt ei? Unde se află?

Sunt urmaşii baronilor şi con-ţilor şi a nemeşilor de pe vremuri, al căror prototip este d. e. legen-darul proprietar al cetăţii, azi în ruine, dela Uroiu, Kapi György, despre care se spune, că puşcă din trecere de vreme muncitorii de pe câmp şi plutaşii de pe Mu-răş, făcând o formală vânătoare de iobagi.

Şi ei se află şi azi cocoţaţi la putere, ca înaintaşii lor şi gri-jind cu toate mijloacele pentru susţinerea sistemului lor de domi-naţiune. Iar ca aliaţi şi-au luat pe perciunaţii speculanţi, cari le măn-găie orgoliul şi îi ajută întru a-şi perpetua puterea.

Din aceşti aliaţi ies aproape toţi uzurarii şi împilatorii fără su-flet ai poporului şi ai muncitorimii. Iar dacă ies la iveală cazuri de monstruoziitate ale sistemului lor, se fac cu mare tărbăozi dispoziţii extraordinare, se pedepsesc căţiva abuzivi şi apoi tot lucrul adoarme şi sistemul dăinuieşte mai departe cu toate ororile lui.

Acest sistem păcătos şi ne-vrednic trebuie schimbat radical, nu cu mijloace silnice, nu cu arme de

foc, cum se făcea odinioară, ci cu armele legale ale combaterii şi a ridicării masselor din noroiul ne-ştiinţei, spre binele patriei comune.

Atunci, şi numai atunci vor înceta mizeriile, ce nenorocesc azi popoarele Ungariei.

— sm. —

La situaţie. Din ultimele ştiri, ce ne sosesc din Budapesta, di-solvarea camerei pare iminentă.

Partidul Justit despre situaţia poli-tică internă. Partidul 48 ist independ-dist a ținut alaltăeri sub presidiu lui Iuliu Iusth o importaută întrunire, la care pe lângă deputaţii justiţi ai par-ticipat numeroşi delegaţi din întreaga țară. Obiectul princioal al conferenței a fost desbaterea situaţiunei generale poli-tice în legătură cu criza actuală a guvernului.

Din discursul de deschidere al lui Iusth reţinem următoarele:

Căderea guvernului a fost prici-nuită de nepuţinţa guvernului de-a trece prin parlament reformele miilare şi de jocul dubios faţă de coroană şi poporul țării. Cunoscuta rezoluţiune prezentată camerei a fost un lucru superflu, căci nimeni nu poate trage la îndoială drep-tul legislaţiunei de-a vota recruti.

Avem doveni că unele cercuri ale magnaţilor tind neîncetat să facă iluzorii sufragiu universal. Punctul de căpetenie al progra-mului nostru este realizarea vo-tului universal, până atunci nu poate fi vorba de o reformă mi-litară.

Cu toate acestea suntem gata a vota un provizoriu, căci suntem conştiit că situaţia critică esternă poate produce în fiecare moment o conflagraţiune europeană.

Nu ne vom lăsa însă duşi de nas şi deci nu vom înceta lupta noastră până nu vom vedea realizat votul universal, căci numai această reformă poate să pună capăt corrup-ţiunei vieţii noastre publice-politice.

Expunerile lu Iusth s'au luat una-nim la cunoştinţă. În decursul desbaterii, la care au luat parte numeroşi delegaţi,

De ce nu vii?

De ce nu vii şi astăsară
Să rătăcim îngânduraţi
Înlănţuiţi cu-aceiaşi farmec
Din ochii-adânci, nevinovaţi?

De ce nu vii, ca împreună
Să ascultăm cum curge lin
Bătrânul Olt, tăcutul martor
Al multor cupe de venin?

De ce nu vii să-ţi spun povestea
Izvorului răcoritor
Când luna 'mbujorată cerne
Argint în crângul gânditor?

De ce nu vii şi astăsară
Să baţi în geamul meu plăcut
Când satul doarme 'n bună pace
În uzna dealului tăcut?

Te-aştept demult, ah, vino iară
Frumoasa mea cu ochi senini,
Să te sărut ca astăvară
În preajma casei din vecini.

Vasile Brădet.

Picătura de rouă.

— Fragment. —

Se coborase picătura de rouă din văzduh şi căzuse pe cerceveaua dela foreastră unei căsuţe.

Înăuntru era lumină.
Doi tineri stăteau alături.
Mâna lui mare, aspră, vânoasă, făcută pentru munca grea ţinea un crelon.

O mânăuţă gingaşă, albă ca un ghiocel, cuprinsese degetile, cari ţineau crelonul şi purta mâna:

»Uite, vezi, asta-i »ac.
— »Bine, »ac.
»La fă-l şi tuc.

Şi mâna cea aspră tremură. Li-tera leşi schiloadă.

»Nu așa! e
Şi mânăuţa cea gingaşă isbi peste degetile, cari nu ştiau ţine un condei.

Era mai mult mângăiere, decât bătae.

Ţănarul o cuprinesee pe după gât şi o sărută pe frunte.

Obrajii ei se făcură ca cele dintâi răsuri, pe cari le sărută soarele de, pri-măvară.

Picătura de rouă tremură; îşi strânse chipul ca de diamant, ca şi cum ar fi vrut să prindă toată poezia ace-stei iubiri.

Se gândea, că se va înălţa sus, în lumile seninului şi va duce svon, că singura divinitate, care mai rătăceşte printre oameni e dragostea.

»Oare nu te înşeli? »grăi praful, pe care îl aşezase vântul, zi cu zi, în colţul cercevelei şi care simţea ce gân-deşte picătura de rouă.

Câte-va seminte, cât vârful de ac, aduse şi ele de vânt, odată cu praful, încolţiseră şi scosese rădăcinile la lumină. Părea că se uită şi ele în odae.

»Surioare, i-a spuneţi e frumos ce vedeţi voi în casă? »întrebă floarea soarelui, cu ochii închişi pe jumătate. »Gândeam că o să cresc mai mare şi o să văd şi eu în odae, la stăpâna noastră».

— »Ce? »răspunseră colţişorii de bu-ruiană, de pe cerceveaua ferestrii. »Auzi îndrăzneală! »Când ai o tulpină atât de bădărănoasă, ca mâna aluia dinăuntru, care învaţă să scrie şi când îţi înfigi rădăcinile în noroiul de acolo, de jos, pe unde pot umbra şi vitele, îndrăz-neşti să ne spui nouă, celor de aici de sus »surioare».

»Asta-i prea mult!
Floarea soarelui nu răspunse nimic. Îşi clătina doar frunzele mari şi aspre, ca palmele unui secretar. Floarea

ei părea ca o cupă în care soarele tur-nase aurul razelor sale.

Picătura de rouă auzea şi înţelegea toate. Îi era însă prea dragă povestea iubirii pe care o trăiau cei dinăuntru căsuţei şi ardea de dorinţa de a se ridica mai de grabă sus, s'o povestească acolo.

»Îmi pare așa de bine că n'am că-zut pe praful asta de pământ din colţul cercevelei» zise ea. »M'ar fi sorbit în-dată şi n'aşi fi mai văzut nimic».

»Ce bine ar fi să te înalţi sus şi să nu te amesteci de loc în noroiul pământului!»

— »Ce-ai spus? »grăi praful îngră-mădit în colţul cercevelei.

»Am spus că-i bine să te poţi înălţa, să te poţi desprinde de tina de jos».

»Ciudat lucrul! Şi tu gândeşti astfel?»

Credeam că numai oamenii ju-decă așa.

Credeam că numai ei socotesc pământul ca simbol al necurăţeniei...

»Eu — acum grăiesc în numele pământului întreg — mi-am deschis sânul şi le-am dat aur, le-am dat nes-timate pentru vanitatea şi lăcomia lor. Le-am dat marmora în care şi-au cioplit chipurile pe cari le-au îndumnezăit.

De unde e mirosul florilor, de unde îşi trag viaţa lumile de codrii? De unde trăieşte larba? ...

Port în spate genunile de ape, cari le dau mărghăritul, le dau mărgeanul le dau atâtea bogăţii!

Din murmurul isovoarelor mele, din freamătul codrilor, din toate svonurile mele au învăţat oamenii cântecul. Insuşi cerul pe care îl văd boltindu-se, albastru deasupra-le n'ar fi, dacă nu s'ar ridica dela mine o lume nesfârşită de corpuri uşoare, uşoare cari măr-ginesc vederea, acolo sus.

Zeii de altă dată erau mai aproape de mine. Eu le dădeam »ambrosia», »soma», »hidromelul»...

Dar, ceva mai mult: de unde şi-a luat omul formele frumoase ale cor-pului cu cari se laudă? De unde e viaţa obrajilor, sănilor, braţelor pe cari le cântă poezii?

Ehei, eu am purtat atâtea vieţi. Prostia şi îngâmfaarea omenească pe mine m'a apăsă.

Pe scoarţa mea s'au înălţat monu-mente, prin cari oamenii au venit să-şi însemneze viaţa, ca o stră fulgerare îndelungată! Da, da, aici, pe scoarţa mea murdară, în noroiul meu e toată du-rerea, toată bucuria, toată poezia vieţii! Aici e şi moartea, o, moartea dulce şi sfântă!

Pot oamenii să mă dispreţuiescă, pot să-şi plimbe gândurile prin ne-cuprinsul haosului, pot să se înalţe, ca

deputații Iusth, Hollo și Balhyanyi au declarat că ei cer secretul votului nu numai în orașe ci pe întreaga linie.

De încheiere s'a votat o rezoluție, în care se spune, că partidul 48-ist independent e gata să admită o rezoluție provizorie a chestiunilor militare, dacă va primi garanții depline, că înainte de votarea definitivă a reformelor militare, se va introduce votul universal, egal și secret.

Impăratul Wilhelm sosește mâine, Sâmbătă, la orele 11 a. m. în Viena. Guvernul ungar va fi reprezentat la festivități prin contele Khuen.

Șef de secție în ministerul de externe al monarhiei va fi numit zilele aceste deputatul conte Markus Wickenburg.

Retragerea d-lui Dr. N. Oncu din comitetul național. D-l Dr. Nicolae Oncu a adresat d-lui Dr. Teodor Mihali, președintele comitetului național român, următoarea scrisoare:

Conform stipulațiilor de pace dintre delegații comitetului național român, și comandarii »Tribunei«, cuprinse în procesul verbal de datul 5 Martie 1912, ar urma reîntrarea mea în comitetul național și intrarea în consiliul de administrație al ziarelor partidului.

Starea mea sanitară însă reclamă liniște sufletească și trupească, drept aceea cu conștiința datoriei împlinite, renunț atât la reîntrarea mea în comitet, cât și la intrarea în consiliul administrativ al ziarelor, și vă rog a aduce aceasta la cunoștința comitetului național român, pe lângă declararea, că rămân și pe mai departe neclintit membru al partidului național român.

Arad, 19 Martie 1912. Cu deosebită stimă: ss. Dr. Nicolae Oncu.

Situația externă.

— O alianță militară anglo-germană. — Impărțirea Turciei. — Desmembrarea Chinei. —

Cu toate desmințirile oficiale par a se pregăti după culisele politice europene evenimente de mare importanță. Deoparte războiul italo-turc, care cu toate intervențiile puterilor nu mai ia sfârșit, dealtă parte revoluția chineză, care a transformat o împărăție veche în republică, dar încă nerecunoscută oficial de puterile mari — iată două evenimente cari au provocat pofta ascunsă de cucerire a puterilor interesate mai de aproape în aceste evenimente.

Cunoscute fiind firele ascunse și adeseori încălcate ale diplomației șirete europene și cunoscută fiind și pofta după noui deșeurii a Angliei, Americii, Germaniei și Rusiei, nu trebuie să ne cuprindă mirarea, când unele ziare mai bine

tine, picătură de rouă, că tot aici jos în sânul meu vor coborâ odată. La mine lei vor afla repausul și iertarea...

In oada era întunec.

Picătura de rouă tăcea. Ardea în chipul ei o rază din lumina unei stele îndepărtate și o făcea să strălucească, precum cel dintâiu gând de iubire face să strălucească tot sufletul în privirile unui naiv.

Norii se întinseră și peste ochiul de senin, în care clipea lumina steli. Picătura de rouă tremură în întunec.

»Ai spus tu multe« zise ea către praful din colțul cercevei. Și e foarte natural să crezi așa precum crezi: Dar toată viața, tot sbuciumul, însăși scârbările minților omenești, ca și fulgerile și trăsnetele văzduhului, n'ar fi, dacă nu s'ar coborâ lumină și căldură de sus...

Praful stete puțin pe gânduri.

— »Vezi bine, aici jos, sunt atâtea puteri ascunse... Să vie lumină și să le deștepte, Să vie lumină și căldură de sus!...

Poate ar fi mai răspuns picătura de rouă, dar un vânt ușor o împrăștiă peste praful din colțul cercevei.

Floarea soarelui se legăna ușor, ca o cupă pe care razele soarelui au umplut-o cu aur.

»R.« D. N. Ciotori.

versate în tainele acestei diplomații surprind lumea cu combinațiuni, cari ori cât de fantastice și neoportune ar apare pentru moment, nu sunt lipsite de un fond real.

Marele ziar german »Morgenpost« de pildă surprinde lumea cu știrea că Germania s'a adresat guvernului englez cu o propunere, care ar tinde ap. oape la o alianță ofensivă și defensivă între cele două state, pe baza următoare: ambele Puteri să-și garanteze reci. roc posesiunile lor actuale și să se înțel a-gă asupra unor anumite chestiuni coloniale; chestiunea supremației militare, însă, rămâne neatinsă.

Ziarul vorbește și de alte schimbări apropiate în cea mai înaltă domnitate a imperiului.

Ziarul »Reichspost« scrie sub titlul: »Nelinește internațională« următoarele asupra Rusiei:

»Sub impresia știrilor sosite din Berlin și Paris, bursa vieneză s'a deschis în mijlocul unei vii agitații. O agenție telegrafică din Paris, a răspândit știrea că negustorimea rusă se află sub impresia zvonurilor despre un grav conflict izbucnit între Germania și Rusia din cauza chestiei orientale. Guvernul rusesc ar avea intențiunea de a pune pe tapet chestia orientală în toată complexitatea ei și ar fi propus Puterilor nu mai puțin de cât împărțirea Turciei. Germania a opus acestei propuneri cea mai categorică împotrivire.

Toate acestea însă sunt nonsensuri. De sigur, că lucrurile nu stau nici de cum astfel.

Rusia vrea probabil să obție libera trecere prin Dardanele și de sigur, că nu va omite să pună în acțiune, în acest scop, forțele ei militare și diplomatice. De aceea însă situațiunea nu poate fi considerată ca critică.

Situația ar putea lua o întorsătură mai gravă, dacă Grecia s-ar lăsa convinsă, prin constituirea guvernului revoluționar eien din Creta, să corespundă dorințelor cretanilor partizani ai anexiunii la Grecia, de oare-ce atunci Turcia ar ridica imediat armele împotriva Greciei.

Aceasta însă nu e de crezut, dată fiind înțelepciunea, cu care ministerul Venizelos a înăturat până acum aventurile cretanilor. Complicațiunile, cari se ivesc la granița persană, sunt deci, pentru moment, motivele cele mai critice pentru o agravare a situației. Nu e însă probabil, ca acestea se poată avea de urmare mari dificultăți internaționale.

Din Washington se anunță de altăparte, că trei incrușiștoare americane au fost trimise în grabă în apele chinezești. »Central News« adaugă, că alte vase vor mai fi trimise într'acolo, de oare ce guvernul american se teme, că Japonia și Rusia se pregătesc să împartă China între ele.

Reprezentanții Germaniei, Angliei și Americii de Nord au protestat cu energie împotriva actului capitaliștilor belgieni de a trata pe propria socoteală cu Juan-Ski-Kai în privința unui împrumut de 10 milioane. În urma acestui protest tratativele vor fi întrerupte.

Iată prin urmare câteva evenimente, cari, oricât de des s-ar desminți, totuși constituie un permanent pericol pentru siguranța și liniștea Europei.

Din România.

— Aviatorul Vlaicu la Cotroceni. — O scrisoare a d-lui Aurel Vlaicu. —

Aviatorul-constructor român Aurel Vlaicu a inaugurat alături seria sborurilor ce proiectează pentru campania acestui an. El a efectuat ultimele două zile pe câmpul militar de aviațiune dela Cotroceni o serie de experiențe pentru încercarea noilor elice ce a adoptat monoplanului său.

Aceste elice sunt de trei tipuri diferite și construite în scop de-a asigura aparatului său un randament de propulziune cât mai apreciabil.

În prima zi aviatorul Vlaicu a făcut o serie de două sboruri de câte 15 minute fiecare și la înălțime maximă de 100 metri în scop de a verifica mersul motorului și rezultatele ce dau modificării aduse demulțiplicării motorului prin înmulțirea numărului tururilor la elice.

Aceste rezultate fiind sensibil satisfăcătoare, inginerul Vlaicu a adaptat aparatului său a doua serie de elice, cu pasul de 3 metri 20 cm. și a efectuat iarăși mai multe decolaje și un sbor de 24 minute de peste 200 metri înălțime. Monoplanul a răspuns admirabil la toate evoluțiunile la cari a fost supus, dând chiar la viteză o medie de aproape 92 km. pe ceas. Se pare că d-l Vlaicu nu e tocmai mulțumit de

aceste rezultate, de aceea a decis ca pe aparat să stabilească o altă serie de elice cu pas intermediar între aceste două deja experimentate până acum. Merituosul aviator e decis să înceapă oarecari exerciții în vederea realizării probelor cerute în străinătate pentru evoluțiuni, deasupra unui teren fixat și aruncări de proiectile, în mers, înăuntrul acestui teren.

Aviatorul Vlaicu a decis aceste sboruri în scop de a învedera calitățile, militare ale aparatului său și a obține cel puțin comanda unui singur aparat, pe care formând un pilot militar să poată reedita aceste exerciții cu ocaziunea manevrelor regale din acest an.

»Voința Națională« publică următoarea scrisoare a d-lui Aurel Vlaicu:

Domnule director,

Prieteni mei mi-au atras atenția asupra unui articol apărut deunăzi în »Epoca«, în care »inventatorul Vlaicu« e acoperit de insulte, e prezentat publicului drept un »mincinos« și storcător de bani de la ministere...

Am citit aceste rânduri, cari mărturisesc că nu mă mai surprind, obișnuindu-mă de când sunt în țară, să văd cum se coboară în noroi, de atâtea ori, cinstea și talentul. Pentru orientarea publicului deci, și nici de cum pentru calomniatorii de meserie, mă scotesc dator să dau o seamă de lămuriri.

Relațiile mele, până astăzi, cu »ministerele«, sunt următoarele: Am construit un aeroplan, pe care ministerul de război, în fruntea căruia era d. general Crăniceanu, mi l'a cumpărat împreună cu dreptul de a construi oricâte aeroplane pentru armată, după modelul meu — cu suma de 50,000 franci.

Din acești bani eu urmându-mi mai departe experiențele începute și perfecționând mai multe lucruri, mi-am construit un nou aeroplan, care, după cum s'a dovedit, poate sta alături de orice aeroplan din străinătate, având și unele însușiri particulare ce-l asigură superioritatea recunoscută de către oamenii de știință.

M'am crezut în drept deci, acum după atâtea probe și după cheltuieli cari mi-au angajat tot micul meu capital, să fac o întrebare d-lui ministru de război Filipescu, dacă nu s'ar cuveni ca, după ce mi s'ar da prilejul să-i arăt superioritatea aparatului meu, ministerul să comande alături de cele din străinătate, și aeroplane după modelul meu. Mă îndemna să fac această întrebare nu atât un interes material, cât mai mult un sentiment de elementară demnitate.

Mare mi-a fost mirarea însă, când am văzut atitudinea de răceală jignitoare cu care a primit d. Filipescu propunerea mea. L-am văzut și pe d-sa călăuzit de tradiționala lipsă de încredere în ce-i românesc și de exagerarea valorii importului străin pe orice teren de manifestație intelectuală la noi. D-sa m'a refuzat categoric și m'a făcut să înțeleg că mă consideră ca pe un aventurier care, prin abilități, vreau să ușurez bugetul Statului cu câți-va lei...

Când fără să știu a transpirat în public ceva din amărăciunea mea, ziarul d-sale mă împodobește cu toți terminii cari pot să vadă lumina tiparului în țara românească.

Firește că după această experiență eu m'am resemnat și, întemeindu-mă pe puterile mele, am să-mi continui munca începută, strecurându-mă printre înjurături și indiferență pentru a-mi realiza idealul ce-l port în suflet.

Primiți vă rog, d-le director, asigurarea stimei mele.

A. Vlaicu.

Alaltaeri s'a promulgat legea, prin care statul destină suma de 3.000.000 lei pentru clădirea și instalarea bibliotecii Academiei Române, împreună cu colecțiile ce conține: cărți, documente, manuscrise, monete, medalii, portrete și hărți geografice.

Pe lista înaintată d-lui Beldiman, ministrul României la Berlin, s'a scris suma de 6.300 lei; pentru înunțarea din județul Iași din 1911, de către următoarele bănci și persoane: Direcțiunea lui »Disconto Gesellschaft«, »Deutsche Bank«, dr. Russett consulul general al României la Berlin, și S. Bleichröder.

Din Turda.

— Adunarea iubilară a băncii »Arieșana«. —

— Marile c.

Înainte cu un pătrar de veac o seamă de intelectuali din Turda, în frunte cu regretatul Dr. Ioan Rațiu

au înființat în Turda o societate pe acții cu numele »Arieșana«.

Între întemeietorii aflăm pe avocatul de odinioară din Turda Ananie Moldovan, Dionisiu St. Șuluțiu fost judecător de tribunal în Turda, iar dintre cei cari trăesc și azi Iuliu C. Vlăduțiu, până n anul trecut directorul executiv al institutului.

Progresul ce l-a realizat »Arieșana« nu se poate numi ceva extraordinar, cu toate aceste putem constata, că în ciuda concurenței grele, ce li s'a făcut din partea putericeilor institute streine a înaintat încet, dar sigur, așa că în ce privește prevederea și grija cu care s'au plasat banii acestui institut, abia cred să fie un al doilea mai solid și mai vrednic de încredere.

În anul trecut trecând la pensie directorul executiv Iuliu C. Vlăduțiu, a fost conezut cu conducerea institutului adv. de până acum Dr. George Popescu, rămânând ca avocat fratele acestuia Dr. Iuliu Popescu.

Nu se poate nega, că banca a luat un hotărât avânt în anul acesta, cu toată criza economică ce a bătuit mai ales cătră finea anului de gestiune.

S'au înființat două filiale, în Jara și în Ghiriș și mai mult însoțiri sistem Raiffeisen în Micuș, Ceanul deșert, Ceanul mare și Măhaciu.

Păcat, că acțiunea aceasta de-a ocupa micile centre ale comitatului și astfel a domina economiceste întreg comitatul Turda-Arieș nu s'a început acum 10—15 ani, când nu apucaseră încă a se încuiba institute din alte comitate cum e și cazul din Ludoș.

În ce privește adunarea generală iubilantă, durere, nu pot spune aceleași lucruri bune, mai cu seamă în felul de aranjare a ei.

Ar fi așteptat publicul din jur și din Turda — cu tot dreptul — ca adunarea generală iubilantă să fi fost pusă la cale cu mai mult aparat, care să-i împrumute un timbru mai sărbătoreț și să facă și din aceasta un prilej de încheiere națională și socială.

Ar fi făcut foarte bună impresie de pildă, dacă se servea un parastas festiv pentru întemeietorii și membrii în direcțiune reposit și dacă după adunarea generală se aranja o masă comună, la care să fie invitată toată societatea română din Turda, ca împreună să se bucare de rezultatele de până acum și să se asigure și pentru viitor susținerea solidarității societății române din Turda.

În locul acestora chiar și impresia escelentă, ce a făcut-o vorbirea de deschidere a veneratului president Iuliu Bardoși a fost redusă prin un act, la tot cazul de împietate și de bruscare a unui dintre întemeietorii băncii.

E vorba de d-l Iuliu C. Vlăduțiu, care acum 25 ani a alergat mult pe cele sate, ca să câștige acționari. După ce s'a înființat institutul a servit gratuit mai mult timp, apoi un lung șir de ani în calitate de cassar a avut o remunerație mică.

Anul trecut fiind înaintat în etate s'a învovt să fie trecut la pensie, li s-au făcut însă promisiuni hotărâte, că va rămânea și pe viitor în consiliul de direcțiune. Și când colo a fost scos din direcțiune tocmai în anul iubilar.

Procedul acesta a stârnit indignare nu numai în cercurile românești, ci și în cele streine din Turda.

În zadar a accentuat d-l Bardoși meritele incontestabile ale d-lui Vlăduțiu pentru bancă, dela întemeierea ei, greșala nu s'a mai putut repara.

Și toți s-au depărtat cu impresii neplăcute, mulți indignați chiar în sufletul lor.

În fine amintesc, că în cele trei locuri noi, create în direcțiune au fost aleși d-nii Marius Elecheș, Aurel Kormoș Alexandrescu mari proprietari și Ioan Tavaș arândator. În locul d-lui I. Vlăduțiu a fost ales d-l Iosif Costin protopop, iar în comisia de supraveghiere în locurile rămase vacante prin moartea mult regretatului Simion Pop, fost protopop în Luna, au fost aleși d-nii Gavrița Pop protopop în Măhaciu, Ignat Borzea proprietar în Turda și Dr. T. Olteanu adv. în M. Ludoș.

Coresp.

Fapte și așezăminte culturale.

I.

Societatea Basarab.

Craiova, Martie 1912.

De pe la 1884, o pleiadă de tineri, profesori, magistrați, avocați, proprietari, înființează și în Craiova un ateneu pentru răspândirea culturii prin conferințe publice și publicațiuni de scrieri literare și științifice. Această societate a desvoltat până la un timp o frumoasă activitate, și în urmă a fost recunoscută de parlamentul român ca persoană morală. Astăzi, însă, ea e lăsată în părăsire, ceea-ce nu face onoare tinerei generațiuni de astăzi, căreia îi revenea rolul de a urma și a duce mai departe salutara întreprindere a predecesorilor săi. Să sperăm, că ea își va relua acest frumos rol, și nu se va mărgini numai la serate de muzică și dans și la câte o conferință sau lectură din opere literare, ținute la »Cercul cultural« sau în alte cercuri înguste.

Tot membrii ateneului înființează și societatea Basarab pentru ajutorul școlărimii lipsite de mijloace din clasele primare. Pentru adunarea fondului necesar, din care să se împartă la începutul iernii haine elevilor și elevelor, se ținau conferințe în sala teatrului național, se făceau cotizațiuni între membrii ateneului și alte persoane binevoitoare, se dădeau baluri, concerte și reprezentațiuni dramatice, cu ajutorul societății artiștilor, și uneori cu al elevilor liceului, gimnaziului sau școlăile normale. Și când se aduna suma trebuitoare, câți-va din membrii societății mergeau pe la toate școlăile primare de băieți și de fete și formau listele de copii, cari trebuiau ajutați. Apoi la o nouă solemnitate în sala teatrului, înaintea unui număr public, se împărțeau copiilor de școală, fără mijloace, haine, ghete, căciuli și pro-poade.

Prin stăruința vechiului ei prezident, a d-lui N. G. Popp, mare proprietar și comerciant și fost deputat senator, societatea Basarab a fost o cunoscută ca persoană, prin legea nr. 28 Decembrie 1910, după-ce statutele ei au fost votate de Camera legiuitoare și de senat.

Anul acesta încă s-au împărțit, în sala liceului, prin d-nii N. T. Popp și C. Poenaru, fiind de față directorul liceului, revizorul școlar din Dolju, directorul și directoroarele școlălor primare și mai mulți părinți ai elevilor și elevelor ajutați, la 65 de băieți 65 de costume cu câte 32 lei 50 bani costumul, și 52 de paltioane cu 16 lei unul la 52 de eleve, și 116 părechi de ghete, cu câte 7-50 și 6-50 lei părechea, și s-a dat unui elev de liceu un ajutor de 20 lei. În total s-au cheltuit cu acest prilegiu lei 3856.

După darea de seamă publicată de curând, starea socială e următoarea: Dacă în anul trecut, de abia se aflau în cassa societății lei 521 bani 50. În 1911, fondul ei, prin ofrande dela diferite persoane și așezăminte publice și prin liste de contribuțiune, a crescut la 21550 de lei. Așa, că dorința d-lui N. T. Popp de a vedea asigurată această societate prin un fond destul de mare, fără să fie silită a căuta alte mijloace pentru întreținerea ei, se va împlini în curând, dacă acest fond va crește în fiecare an în aceeași măsură, și dacă se vor afla multe inimi generoase, cari să imiteze exemplul celor din anul trecut. Cu prestigiul anului nou, numai membrii familiei d-lui N. T. Popp au dăruit acestei societăți suma de lei 10,000 (zece mii); și anume: 5000 dela d-l N. T. Popp, și câte 1000 dela d-na Maria N. T. Popp și dela d-nii Nicu, Mihail, Constantin și Victor N. T. Popp, în scrisuri fonciare urbane de București, cu 5%, și cu cupoanele de Iuliu 1912.

Fie ca acest frumos exemplu să imiteze măcar numai zece sau douăzeci din cei vreo șaptezeci de milionari români ai Craiovei!

Pe lângă societatea Basarab, de mai mulți ani există în Craiova și »Societăți de binefacere. Așa este »Ar. copillor«, în frunte cu d-na și d-rele general Gigărtu, care la anumite sărbători, mai ales iarna, încă ajută tinerimea școlară săracă cu îmbrăcăminte

alte necesare. »Caritatea«, a cărei pre-

ȘTIRI.

— 9 Martie 1912.

Prietinul Românilor Scotus Via-

Lansarea vasului »Tegethoff«, al

Din Paris ni se scrie, că cu-

In atențiunea învățătorilor. Minis-

In fic-care curs se primesc câte

Concurenții pot fi învățătorii și in-

Petițiile pentru primire nămintre

Tot de aici se pot lua informații

Tinerimea română universitară din

Deputații din cler la sinodul epar-

Mărci românești vechi. La Paris

exemplar de 54 de parale, albastru pe

Un sculptor român la expoziția din

O frumoasă donațiune a primit de

Fapta nu are lipsă de comentari,

Ca pomana să fie deplină, St. Dnă

Panamaua unei bănci maghiare

Exploratorul Amundsen — după

Descoperirea unei mari bande de

S'au arestat 7 indivizi, la cari au

Proprietarul caselor, unde au fost

tat. Falsificatorii nu se mărgineau »să

D-l Pop continuă încă ancheta.

După o telegramă din Sofia, prin-

Explozie într-o fabrică secretă de

Urși de ghiță în serviciul explo-

La caz, că și aceasta va succede

Știri mărunte. Regele Saxoniei

In Coreea de Nord s'a desco-

Economii și grădinarii, din exper-

Din Brașov și Țara-Bârsei.

Tragere la țintă. Honvezii din

Sinucidere. Lucrătorul Toth János

Teatru german. Reprezentațiunile

Azi și în fiecare zi concertează în

Local de întâlnire pentru Români

Restaurantul Suciul are o bucătă-

Cărți și reviste.

1. Manualul complet de agricul-

Vol. I: Agrolgia sau agricultura

Vol. II: Filotechnia sau cultura

Vol. III: Zootechnia generală și

Vol. IV: Economia rurală; 10 cor.

Vol. V: Ipologia; 5 cor.

Vol. VI: Creșterea porcilor; 3 cor.

2. O pagină din luptele Români-

3. România agricolă ediția a II-a,

Toate sunt scrise în limbajiu po-

Se găsește de vânzare la librăria

Din martirologia capetelor încoronate.

Incercarea de asasinare făcută de

Caracterul atentatelor se adaptea-

Până acum între toți atentatorii

Secolul nostru ce n'are decât a-

Wilhelm I de Omania a fost omor-

Dar nu numai în statele creștine

Atât erau de mult la ordinea z-

Istoricianul Laufrey confirmă în

Secolul XIX, fiind mai agitat din

Restaurantul Suciul are o bucătă-

Local de întâlnire pentru Români

Restaurantul Suciul are o bucătă-

Cele mai bune și folositoare cărți

cut opt atentate (mai toate comandate

Pentru a arăta filiațiunea italiană

Impăratul Wilhelm I a fost rănit de

Dar bietul rege Alfons de Spania?

Și în cele de pe urmă nenorocitul Don

ULTIME ȘTIRI.

Viena, 22 Martie. Programul

La orele 1 va avea loc un

București, 22 Martie. Ziarele

Roma, 22 Martie. Generalul

Roma, 22 Martie. Atentatorul

Prețul cerealelor din piața Brașov.

Table with 3 columns: Măsura sau greutatea, Calitatea, Valuta în Cor. și fl.

Table with 3 columns: Măsura sau greutatea, Calitatea, Valuta în Cor. și fl.

Proprietar: Tip. A. Mureșianu: Branice et Comp.

FRAȚII SIMAY, Brașov Târgul grâului 3. Proprietari Emil Bologa și soții. Recomandă toate articolele cele mai moderne pentru dame și domni.

Prăvălia H A A S, BRAȘOV Strada porții Nr. 12.

Am onoarea a aduce la cunoștința on. public de dame că am augmentat magazinul meu cu

confecțiuni de dame.

A sosit:

Cele mai nouă și moderne pardesiuri de dame,

Costume de dame,

Pardesiuri de fetițe.

Costumuri de fetițe,

Jupoane și rochi gata,

Haine de copii și paltoane

Asortiment extraordinar de

halaturi.

Prețuri ieftine!

Se pot vedea fără obligo de cumpărare.

130 Filiale proprii
în țară și străinătate
RANGUL PRIM

**Elegant
valorose
GHETE-TURUL**

TURUL, Fabrică de ghetes societ. pe
acțiuni în
Timișoara.

Cea mai mare fabrică a monarhiei
Prăvălie:
Brașov, Strada Porții
Nr. 8.

Tot omul cum se cade

Își poate procura **Haine și albituri**
cu înlesnire de a le plăti lunar sau la săptămână
dela cea mai veche și solidă firmă

RONAI HENRIK, Strada Mihail Weiss 22.

Banca Națională a României.

Situațiune sumară.

1911 5 Martie	Acti v:	1912 25 Februarie	3 Martie
168.779,313	119171313 Reser. metal. aur 157159188	219.217,196	219.117,188
1.227,725	49608000 „ Trate aur 61.958,000	865,150	903,341
112.788,673	Argint și diverse monede	189.081,174	198.773,526
23.777,397	Portofoliu Român și străin.	14.439,753	13.814,096
11.999,924	*Impr. pe efec. publice 6.451,800	11.999,791	11.999,791
17.994,307	„ „ „ in cont-curent 7,362,296	17.636,577	17.633,077
4.301,621	Efectele Capital. Social	4.216,621	4.216,621
6.020,409	Efectele fondului de rezervă	6.093,435	6.093,451
725,687	Efect. fond. de amort. imob. și mater.	796,912	797,282
409,257	Imobile	427,173	414,286
110.265,620	Mobilier și Mașini de imprimerie	103.177,915	103.989,440
16.566,909	Cheltueli de Administrațiune	25.235,690	21.858,646
28.596,378	Depozite libere	41.775,054	39.063,861
503.453,220	Conturi curente	634.962,441	638.701,606
	Conturi de valori		
	P a s i v:		
12.000,000	Capital	12.000,000	12.000,000
30.065,989	Fond de rezervă	32.057,360	32.081,780
4.376,124	Fondul amortis. imob. și material	3.682,522	4.682,522
322.798,920	Bilete de Bancă în circulațiune	452.983,900	455.053,290
825,566	Dobânzi și beneficii diverse	867,451	977,065
110.265,620	Depozite de retras	103.177,915	113.989,440
23.121,001	Conturi diverse, sold	29.193,293	29.917,509
503.453,220	Scomptul 5% * Dobânda 5%	634.962,441	638.701,606

1878—1912

Casa de export și fabrica de
articole igienice

I. KELETI

Buda pest, IV. koronaherceg-utca 17.
serbează jubileu de 34 de
ani dela fondare.

Din înprinjura aceasta trimite franco

Prețurent jubilar

care se trimite la cerere gratis și franco.
Acest prețurent este unic în felul
său. Se poate folosi ca registru ce
conține toate noutățile. Compus de
expert conține.

Produsele principale și specialități sunt:

- Articole igienice.
- Bandaje pentru surpături
- c. s. r. priv.
- Aparate ortopedice.
- Mâni și picioare artistice.
- Corsete artistice, legături,
- bretel ortopedice.
- Ciorapi de gumă pentru
- șărceluri.
- Aparate electro-mediale.
- Scaune pentru bolnavi și
- clonete de odne.
- Utensiliu de volaj, mașaj.

Firma se conduce de principiu
a servi punctual cele mai bune pro-
duse pe lângă prețurile ieftine de
fabrică.

Aspirin

veritabil adeseori se imitează, cumpărați numai cel
introdus de noi în comerț cu

Aspirin-Tablette

pachetate original ca ilustrația alăturată (o sticlută
cu 20 tablete à 0.5 gr. K¹1.20.)

Pe fiecare tabletă este imprimat cuvântul Aspirin.

Numai aceste tablete sunt garantate ca pre-
parat veritabil.

Cereți exclusiv Aspirin în tablete originale.

Farbenfabriken vorm FRIEDR. BAYER & Co.—Ebfefeld
und Leverkusen b. MÜLHEIM a. RHEIN.

Aviz.

Războaie de țesut pânză, sis-
temul mic, solide și foarte prac-
tice la ori și ce țesătură.
Adresa Coliban, strada băilor
Nr. 18 Brașov

Abonamente la

„Gazeta Transilvaniei“

se pot face ori și când pe timp
mai îndelungat sau lunar.

Administr. „Gazetei Trans“.

Stofe pentru sezonul de primăvară și vară,

Produs propriu

pentru

Costume de bărbați

și

Costume de dame.

Esecutare de clasa primă și desen modern

recomandă

Fabricile de postav, modă și împletituri

Wilhelm Scherg & Cie.

Georg Copony

Str. Furculiții 3. BRAȘOV, Str. Măcelarilor 4.

Uzină de lăcătușerie, instalațiuni de gaz, conduct de apă pentru
iluminații electrice.

Lucrează: balcoane la grădini, balustrade, grilaje la morminte, ba-
lustrade de fer și ferestri la scări, uși, obloane și orice lucrare de
ferărie. — Pentru instalații electrice întocmiri complete de oțel.
Console, grilaje pentru ferestri. — La zidiri lucrările ce cad în
bransa lăcătușeriei. — Primesc lucrări a termina cu acetilon și
oxigen. Aranjamente moderne pentru bucătării, odăi de baie, closete.
Instalații moderne pentru iluminare cu gaz și unde nu se află ca-
nalizație de gaz pe stradă. Praxa îndelungată mă face destoinic a
lucra bine și solid. — Despre lucrul meu durabil, garantez.

Anunț de licitație.

În 22 și 23 April st. n. 1912 se
vor vinde cu licitație obiectele ce
sau amanetat din 15 Ian. 1911 până
inclusive în 18 Martie 1912 și a-
nume: sub numărul 642—1911,
până inclusive cu Nr. 3918—1911
al căror termen a expirat și nu
s'au rescumpărat.

Licitația va avea loc în lo-
calul Casei de zăoage, dela 8
oare până la 11 oare a. m. și în
cas de lipsă dela 2 până la 4
oare p. m.

Obiectele, cari se vor vinde, sunt:
Giuvaericele, Clasornice de aur și
argint și alte scule de aramă, Cioaic,
Cositor, flanele, haine bărbătești și
femeiesci, Cisme, Ghete și altele.

Vânzarea se face în bani gata.
Rescumpărarea sau inoirea a-
manetelor se poate face numai
până cu o zi înainte de licitație.

În ziua vânzării cu licitație
nu se permite nici într'un chip a
prelungi amanetarea.

Brassó, 22 Martie 1912.

(1—3). Oculul casei de amanetare din Brașov.

Am onoarea a aduce la cu-
noștința On. public că am deschis
în Piața Prundului Nr. 9

O măcelărie

În fiecare zi carne proaspătă
de bou, vițel și porc.

Rugând sprințul On. public
semnez cu toată stima

Heinrich Mikstein,
măcelar.